



زوارقی، رسول (۱۴۰۱). سخن سردبیر: مطالعات دانش پژوهی به به مثابه چتری برای پوشش پژوهش‌های میان‌رشته‌ای.

DOI: 10.22034/jkrs.2021.14123

نشریه مطالعات دانش پژوهی، ۱(۱): ۱-۲.

URL: https://jkrs.tabrizu.ac.ir/article_14123.html



این مقاله به صورت دسترسی باز و با لایسنس CC BY NC کریتیکو کامانز قابل استفاده است.

سخن سردبیر

مطالعات دانش پژوهی به مثابه چتری برای پوشش پژوهش‌های میان‌رشته‌ای

یکی از مفاهیمی که می‌تواند در جهان امروز بیش‌ازپیش مورد توجه قرار گیرد پژوهش پیرامون دانش است. تعاریف متنوعی از منظر ادبی در لغت‌نامه دهخدا، و فرهنگ معین برای دانش ارائه شده است. از جمله داندگی، دانایی، علم، فضل، حکمت، درایت و ...

بررسی این واژه کلیدی در شعر غنی فارسی نیز نشانگر توجه شعرای ایران‌زمین به این واژه بنیادین از نظر گاه‌های مختلف و متنوع است. به نحوی که با خواندن اشعاری با مضمون دانش، می‌توان به پیچیدگی معنایی این واژه از قدیم‌الایام تا کنون پی برد. به عنوان نمونه:

دانش و خواسته است نرگس و گل که به یک جای نشکفند به هم
هر که را دانش است، خواسته نیست و آن که را خواسته است دانش کم. شهید بلخی
دانش اندر دل چراغ روشن است وز همه بد بر تن تو جوشن است. رودکی
سپاه اندک و رای و دانش فزون به از لشکر گشن بی رهنمون. ابوشکور
توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود. فردوسی.
تو بر مایه دانش خود مایست که بالای هر دانشی دانشیست. فردوسی
دلی که راهش جوید بیابد او دانش سری که پایش بوسد بیابد او افسر. عنصری.
ز کردار گفتار بر مگذران مگو آنچه دانش نداری در آن. اسدی.
ز دانش به اندر جهان هیچ نیست تن مرده و جان نادان یکیست. اسدی.
درخت تو گر بار دانش بگیرد به زیر آوری چرخ نیلوفری را. ناصر خسرو.
هزار شکر کنم فیض و فضل یزدان را که داد دانش و دین گر نداد دینارم. خاقانی
اگر نیک و عمیق به این اشعار نگریسته شود می‌توان به چشم‌اندازها و تفاسیر متنوعی که از نظر گاه‌های مختلف نسبت به واژه دانش ارائه شده است دست یافت.

همچنین جستجویی ساده در شناخته‌شده‌ترین پایگاه استنادی دنیا نیز نشان می‌دهد که دانش به واژگانی عمومی و کاربردی در تمام حوزه‌های موضوعی تبدیل شده است. به نحوی که جستجو در پایگاه استنادی وبگاه علوم نشانگر آن است که 1,395,972 آیتم با موضوع 'Knowledge' در این پایگاه قابل‌بازیابی است که 1,165,447 مورد آن‌ها مقاله هستند که علاوه بر حوزه‌های علوم انسانی، در حوزه‌های علمی دیگر از جمله مهندسی، علوم رایانه، پژوهش در تعلیم و تربیت، اقتصاد کسب و کار و علوم محیط‌زیست نگاشته شده‌اند.

در زبان فارسی نیز با جستجوی واژه دانش در پایگاه گنج^۱ (که اطلاعات پایان‌نامه‌ها و رساله‌های کشور را پوشش می‌دهد)، ۴۱۶ پایان‌نامه و رساله‌بازایی می‌شود. بررسی نتایج‌بازایی شده نشانگر آن است که ۱۱۱ مورد از آن‌ها مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی هستند. در میان سایر موارد‌بازایی شده نیز ۶۶ مورد در موضوع علوم انسانی، ۲۶ مورد در موضوع علوم پایه، ۲۳ مورد در موضوع حقوق و ۲۳ مورد هم در موضوع مدیریت‌ارزبایی می‌شوند.

بررسی کلمات مرتبط با دانش بر مبنای اصطلاح‌نامه‌های مختلف نیز نشانگر آن است که این مفهوم ارتباط نزدیکی با سایر حوزه‌های علمی به‌ویژه فلسفه، جامعه‌شناسی، اقتصاد، تاریخ، روانشناسی و علوم تربیتی دارد. از سوی دیگر می‌توان گفت که دانش، بیشترین و نزدیک‌ترین ارتباط را با مفهوم کلان علم دارد.

دانش هم‌اکنون از منظر مبانی نظری و فلسفی، با عنوان معرفت‌شناسی^۲ موردبررسی قرار می‌گیرد؛ در حوزه مدیریت در لوای عبارت «مدیریت دانش» به‌عنوان یک مکتب جدید مدیریتی مورد توجه قرار می‌گیرد؛ در علوم رایانه، سیستم‌های مدیریت، بازنمایی، و مهندسی دانش از عبارت‌های کلیدی و بنیادین محسوب می‌شوند؛ در علوم تربیتی و روانشناسی بررسی آن از رویکردهای شناختی و رفتاری بسیار متداول و مورد توجه است؛ در تاریخ، بررسی تاریخچه و سیر تکامل آن، همچنان به‌عنوان یکی از مباحث مهم مطرح است؛ در جامعه‌شناسی در قالب عبارت «جوامع دانشی»^۳ جایگزین مفهوم «جامعه اطلاعاتی»^۴ شده و بسیار مورد توجه است.

از این رو به نظر می‌رسد بررسی و پژوهش در زمینه دانش در حوزه‌های مختلف علمی و از چشم‌اندازهای متنوع، می‌تواند نویدبخش ایجاد حوزه پژوهشی مستقل و پویایی باشد.

از سوی دیگر نقش و اهمیت دانش در علم اطلاعات و دانش‌شناسی بیش از سایر حوزه‌های علمی است چرا که موضوع اساسی و کلیدی این رشته محسوب می‌شود. دانش برای متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی ایران از اواخر دهه ۱۳۵۰ و انتشار اثر بنیادین مرحوم دکتر هوشنگ ابرامی تحت عنوان «شناختی از دانش‌شناسی» و پیشنهاد عنوان «دانش‌شناسی» برای این رشته، بیشتر مورد توجه قرار گرفت. همچنین تغییر عنوان رشته «کتابداری و اطلاع‌رسانی» به «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» از سال ۱۳۹۱، موجب ایجاد چشم‌اندازی جدید نسبت به دانش در این حوزه در ایران شد. بررسی این واژه در سطح جهانی نیز نشانگر آن است که بعد از انتشار اثر خیم زینس^۵ و پیشنهاد عنوان «علوم دانش»^۶ برای حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی^۷ بر اهمیت این واژگان در سطح جهانی در حوزه علوم اطلاعات افزوده شد.

از این رو به ظن نگارنده این سطور، با توجه به اینکه دانش، وجوه مشترک بسیار زیادی با اغلب حوزه‌های موضوعی دارد می‌تواند به‌عنوان زمینه‌ای مشترک در انجام پژوهش‌های میان‌رشته‌ای و چندرشته‌ای حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با دیگر حوزه‌های علمی نیز مورد توجه قرار گیرد.

بر اساس این اهمیت، نشریه مطالعات دانش‌پژوهی به‌عنوان نشریه‌ای با رویکرد میان‌رشته‌ای و چندرشته‌ای، برای زمینه‌سازی انجام کارهای میان‌رشته‌ای و چندرشته‌ای در حوزه‌های مختلف علمی با وجه مشترکی به نام دانش انتشار می‌یابد. امید است که با یاری اساتید، پژوهشگران و نویسندگان از حوزه‌های موضوعی مختلف، اهداف تأسیس این نشریه محقق شود.



1 . Ganj.irandoc.ac.ir
2 . Epistemology
3 . Knowledge Societies
4 . Information Society
5 . Chaim Zins
6 , Knowledge Science

7 . Zins, C. (2007). Classification schemes of Information Science: Twenty-eight scholars map the field. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(5), 645-672.